

Franckesche Stiftungen zu Halle

Reddita Feriarvm Cerealivm MDCCXX. Otiiqve Scholastici Ratio

Vockerodt, Gottfried

[Gotha], [1720?]

VD18 13074849

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

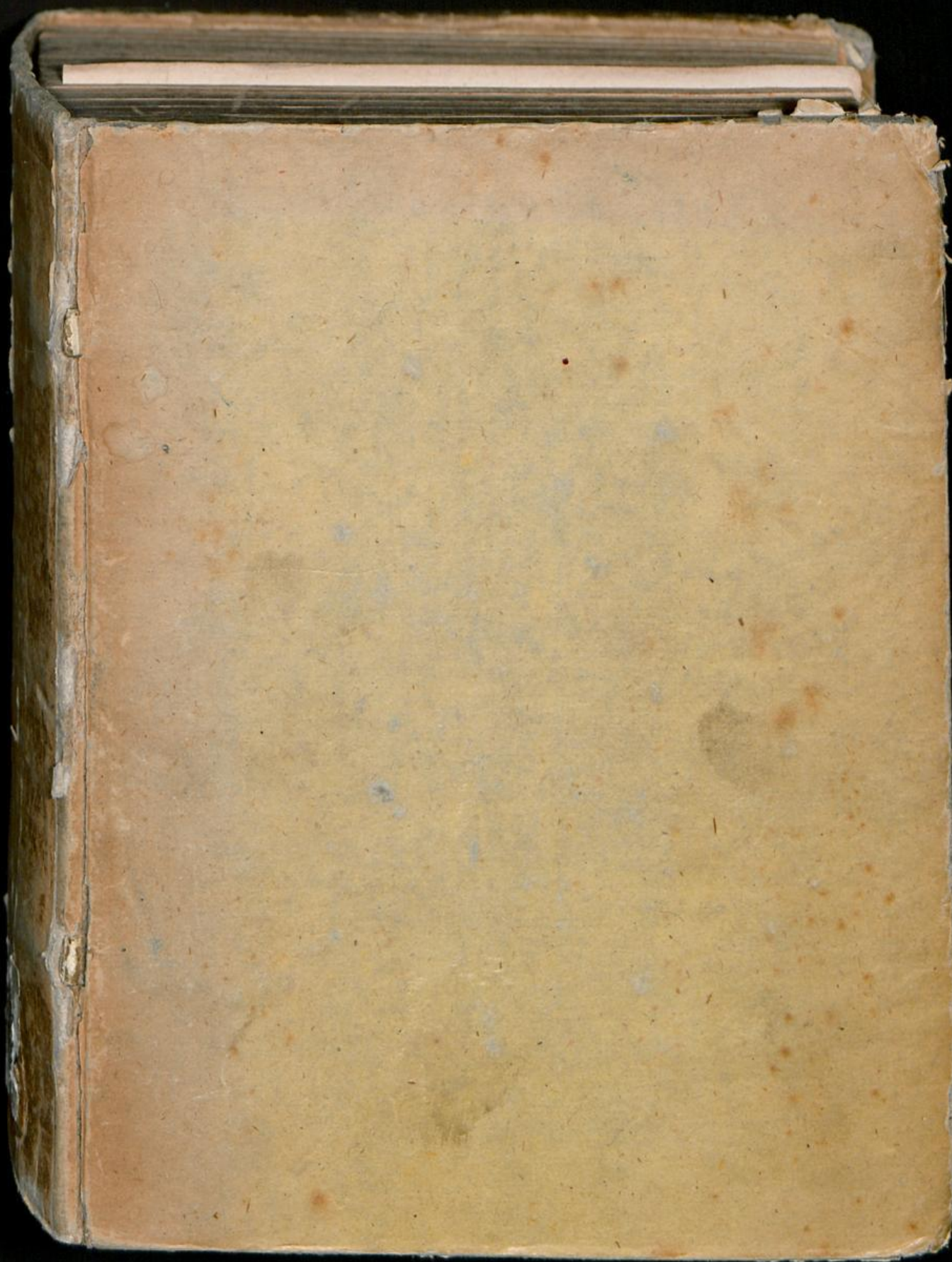
Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-201391](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-201391)

179 C.8

2433

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
15
21
22
24
26

REDDITA
FERIARVM CEREALIVM
CIS MDCC XX.
OTHOVE SCHOLASTICI
RATIO.

Negotiosum in otio scholasticum Gothanum esse oportere, nec per ILLUSTRIS GYMNASII statuta fieri posse, ut omni opere litterario vacent feriata canicularium dierum intervalla, quae docentibus per vices muneris vacationem tribuunt: atque adeo non transmittendam esse insignem anni partem sine liberali opere, & opportunitate, conatuque proficiendi, & progrediendi in bonae mentis cultura, quotquot ipsi torpere noluerint, ILLUSTRIS scholae alumni; nec parentibus vicinis, exterisque causam esse euocandi suos tantisper, & subducendi scholis publicis, priuatisque, quae Gothae liberaliter aperiuntur per feriatam vulgo illam temporis intercapdinem, publicatae anno superiore, sub initium, finemque feriarum, tabulae loquuntur. Patet ex iisdem, quibus negotiis cerealia otia potuerint distringere, qui tunc in vrbe morati sunt, & qualia discendi habuerint curricula. Amplificatio haec non ita pridem effecit SERENISSIMI PATRIS PATRIAE singularis in Gothanam scholam providentia, & tanto PRINCIPE digna liberalitas, qua novus Gallicae linguae professor, solertissimus BARDINVS, studiorum causa ad regiam FRIDERICIANAM confluentibus adolescentibus datus est, & suppeditata occasio, diebus etiam canicularibus inceptum istius linguae exercitium persequendi; redditus autem est exoptatissimus litteraturae orientalis doctor, clarissimus REICHARDVS, quem non piguit, strenue huius anni intervallo feriato, cum fratre ipsius doctissimo, & humanioris litteraturae callentissimo, dudum liberalium artium magistro, desudare, in excitandis melioris notae auditorum studiis rectoribus, & severioris, sanctiorisque litteraturae cupidis praelegere sacrosanctum codicem Hebraice, & Syriace, & utriusque linguae inculcare rationes

nes

nes, legesque grammaticas, explanare Romanae, & Augustae historiae scriptores praecipuos, Velleium Paterculum, & Suetonium, conficiendarumque epistolarum modum ostendere ex Ciceronis epistolis explicatis, & ex his seligere, quas imitari commode possent eloquentiae tyrones. Hoc pacto nulla totius diei particula, nec ullus hebdomadis dies ingenii cultu vacavit, & expers mansit operis, exercitiique litterarii, vel sacri. Postquam inter sacra publica a summe reuerendi NITSCHII ore pependerunt scholastici nostri, potueruntque cum diuinis mysteriis percipere, & animo comprehendere illam vernaculi sermonis formam, propter cuius praestantiam, & admirationem publicata Gothani huius oratoris scripta ab exteris expetuntur certatim, non tantum sermonum publicorum argumenta repetendi in panegyri scholastica, cui & per dies feriatos alternis praesunt publici magistri, & professores, datur occasio; sed etiam finitis sacris omnibus prophetae minores cum similis argumenti particulis NOVI TESTAMENTI collati sunt, ad usum pietatis loca eorum extantiora designata, & interpretatio ne accommodata, nec non conuenientibus hymnis religiose canendis illustrata. Non est hic dissimulandum, quo pacto denuo fuerint accensa scholasticae iuuentutis nostrae studia sanctiora, & inflammata Hebraicae litteraturae, quae iacere aliquandiu visa est, postliminio quasi cupiditas. Maxime reuerendus SCHMIDIVS, Berolinensis orator publicus, cuius noster, & ILLVSTRIS Gymnasii antihac alumnus spectatissimae industriae, & probitatis, SVMME REVERENDI regii praefulis aulici, LABLONSKI, opera, & studio adornatum in usum iuuentutis codicem Hebraeum non dono solum dedit pluribus discipulis nostris; sed impetrauit etiam, ut vili pretio a pauperculis redimi facile possint in posterum, quotquot expetentur, sacrosancti codicis exempla. Pro quo insigni beneficio venerando, nobilique pari virorum de sacris studiis optime meritorum, iuuentutis nostrae nomine, gratias, quas possum, ago maximas, ac, ut non pigeat bene mereri in posterum, obseruantissime EOSDEM rogo. Ita, dum in plurimorum manibus est, & legi commode potest Hebraice tam copiose edita, & liberaliter pauperculis etiam suppeditata SACRA SCRIPTVRA, quotidie inde laborum, & operarum litterarum capi potuit exordium; & hac ratione non longo temporis intervallo absolvere potui PENTATEVCHVM, & inchoare IOSVAM: sicut in N.T. Graece, & Gallice legendo MATTHAEVS, & MARCI capita quatuor priora commodum primordium fuerunt operarum post meridiem agitantarum. Hae dum Ludolfino consilio, superiore anno publice laudato, pro adulto illustri scholae Gothanae ritu, sacris illis interdiu interpolantur auspiciis, non deesse potuit successus. Erektionis indolis, & propositi sanctioris adolescen-

res, ciues, vicini, exteri: qui tum pulchre distinguuntur, & internoscuntur a ce-
 teris, dum discere gestiunt, cum discendi necessitas nemini imponitur, & con-
 cesso otio quisque impune abuti potest ad libidinem, & voluptatem vulgo excusa-
 tam, & laxamenti honesti nomine donatam: vix dici potest, quam ante, & post
 publicas operas, quas obeunt alternis supremi ordinis magistri, frequentes,
 prompti, & constantes ad priuatum auditorium meum concurrerint, quam cupide
 audierint explanari Ciceronis paradoxa, & illustrari analysi philosophica, insigni
 sapientiae, & eloquentiae humanae adminiculo, nec contemnendo diuino-
 rum oraculorum rite enarrandorum, & interpretandorum subsidio, nec non pro-
 poni ad imitandum, effingendumque seruata Latinae dictionis integritate, di-
 gnitate, & ordine moribus nostris conuenientes hortationes, damnautes maxime
 rectorum studiorum offensiones, & inuenilis licentiae friuola patrocinia, &
 falsa de rebus expetendis, fugiendisue vulgi iudicia. Nec perfunctorie inter-
 fuerunt post meridiem diligentiores, & hospitalibus non distracti officiis Iulii
 Caesaris bellis civilibus ex ipsius commentariis, & aliis Romanae historiae mo-
 numentis enarrandis, & illustrandis. Ne decisset seuerioris litteraturae tempe-
 ramentum, & laxamentum legitimum, tempori cereali non minus, quam di-
 scientium ingeniis aptum, fesso studiorum contentione corpori opportunum,
 praelectis superiore anno inter ferias scriptoribus de re rustica substitutus est
 impraesentiarum insignis historiae naturalis autor, & explanator diligentissimus,
 Plinius. Non alio consilio de schola Gothana optime meritis B. Reyherus
 istius operis compendium, Solini polyhistorem, Gothae vulgari voluit, & emen-
 date exscribi, quam ut in scholasticae iuuentutis manibus esset, quod eam
 reuocare posset a perditae vitae lenociniis, variis oblectamentis ludicris, &
 qua mancipia Veneris, Bachique ferri solent, pereundi, perdendique se inuicem
 infamia. Hac qui se Gothae auferri patiuntur, desperatae vecordiae homun-
 ciones esse oportet, & a rectoribus studiis penitus abhorrentes. Etenim in
 Gothana arce, vrbe, tractuque suburbano obuia dudum sunt, & FRIDERI-
 CIANO principatu non ita pridem mirifice aucta, & multiplicata, quae ani-
 mum, corpusque abunde reficere possunt, naturae, & artis opera varia, & ad-
 miranda, bibliotheca, pinacotheca, armamentarium, numophylacium, omnia
 vetusti, nouique operis artificii refertissima, aedificiorum, hortorum, hydrau-
 licorum operum, camporum, & sylvarum amoenitates, quaeque in his inueni-
 untur, plantarum, lapidum, & fossilium genera diuersa. Certe inter saxa,
 quibus imposita est arx regia Irenopetraea, reperiri, & copiose colligi posse,
 ostraciten, lapidem similem descripto a Solino Hammonis cornu: qui lapis ita

tortuosus & inflexus, ut effigiem cornu arietini reddat, huius auctoris verbis describitur: non est amplius orbi litterato obscurum, ex quo superiore anno Romae vulgata est *Appendix ad Metallothecam Vaticanam Michaelis Mercati*, cum *novis* in calce adiectis Gothanis *iconibus cochlearum cornu Ammonis forma*, opera, & studio archiatri pontificii, Ioannis Mariae Lancisii: cuius integra epistola ad summe reuerendum CYPRIANVM nostrum, eruditum elegantiarum arbitrum, & curatorem summum, Romae XIII. Kal. Sept. MDCCXVIII. scripta simul exhibetur, qua auctor suam obseruantiam SERENISSIMO PRINCIPI, PATRI PATRIAE nostro clementissimo, testificatur; polliceturque, editurum se vna omnes sibi missos Gotha figuratorum lapidum icones. Variarum, admirabilisque figurae lapides interposita vicinis vicis, Ernesti, & Fridericorodae, montis, vulgo melis dicti, iuga curiosis inuestigatoribus offerunt; atque, ex radicibus iugi suburbani montis, qui a subiecto vico, vnde assurgit, *Seberg* dicitur, Pario marmori simile saxum effodi, & fabrefieri posse, templi Orphanotrophei ex hoc patriae lapide ergastuliorum opera fabrefacto extructa ara ostendit: nec, qui aram templi Reinhardifontani ornat, Iaspidem aliunde arcessitum; sed in patria inuentum, expolitumque, constat. Quanta, & quam beata copia praesto sit saxorum varii generis, vnde aedificia excitari, & coemeteria, & tectoria parari commodissime possunt; & quanta SERENISSIMI PATRIS PATRIAE liberalitate tribuantur, qui suo sumtu voluerint effodere e vicinis tractibus, ideo tacitus praeterire non debui: quia publico hoc beneficio vltus breui tempore dudum destinata potui perficere, & excitare in praedio meo suburbano editam satis stationem contemplationi siderum, cui in vrbe multa obstant, editiora maxime regii castelli palatia, aptam, & necessariam, Terrae filias copiosas patrias, exterarumque horti PRINCIPALES, priuatique, & vicinae syluae: quia pascuae non sunt; sed caeduae saltem: cumulatissime exhibent. Quot exterarum plantarum ad florem, fructumque, in his terris antea nec visum, nec creditum, insignis artificis, Krickmayeri, cura, & solertia prouectae sint, non sine voluptate toties spectarunt ciues, exterique. E squilla nasci rosam, vulgari praeverbio negari, constat; sed non ita pridem squilla marina pulchre efflorescere, & semina concipere hic visa est. Qui, quod alter orbis generat, & ex BONAE SPEI promontorio Belgicis hortis infertur, conductum Gothae, & congregatum in vnum locum, cumque non spaciosiorem, quam vnus ex eadem statione conspectus poscit; verbo, hororum exoticorum compendium, miro ordine, & artificio adornatum, velit inspectare, patebunt illustris, & excellentissimi consiliarii intimi, AVEMANNI aedes, hortusque his subiectus. Neque enim libe-

ralissimis harum deliciarum dominus discendi cupidos ciues, exterosque, exclu-
di patitur vnquam, vipote qui non solum haec admiranda naturae spectacula;
sed rarissimam, quam possidet, partim a B. Ludolfo, focero, acceptam, partim
suo sumtu, & solertia, cum in itineribus versaretur, redemptam, & collectam su-
pellectilem litterariam, antiquariam, & exoticam, non visendam solum; sed vten-
dam benigne concedit, tanquam nihil ex tanto naturae, artis, & scientiarum
apparatu priuatum, & suum sit, quam impendendus in eum excolendum, & con-
seruandum sumtus, & sapientiae laus. Non desunt alii Gothae naturalis scien-
tiae, apparatusque, vt & mathematicarum, mechanicarum, & pyrotechnicarum
operarum duces, & magistri, si scholastica iuuentus sapere, & discere, quam otia-
ri, nugari, & ludere, maluerit. Ipse curatorum ILLVSTRIS GYMNASII senior, vir
nobilissimus, consiliarius WEITZIVS, pro ea, qua pollet, rerum naturalium,
& pyrotechnicarum summa, & in orbe litterario dudum decantata sapientia,
tempestiue appellatus aperiet ingenio singulari, & vsu longo cognita, & explo-
rata naturae, & artis miracula: quorum specimen cum auiti ingenii, & solertiae
haeres, nepos aliquis, SERENISSIMO HASSIAE LANDGRAVIO CASSEL-
LANO, praecipuo nostri seculi mechanicorum ingeniorum, & operarum aesti-
matori, & fautori summo, exhibuisset, videlicet fabrefactum instrumentum vi-
treum, sine flamma, & oleo lucens, tanti PRINCIPIS gratiam, & approbatio-
nem industriae meruit: qui ipse discendi cupidus non denegabit spectaculum
rei admirandae. Nec collega, alter ILLVSTRIS Gymnasii curator, CONSILIA-
RIVS BACHOVIVS, quam habet, rei botanicae notitiam, scholasticae iuuen-
tuti denegauit vnquam; sed sylvas etiam vicinas visentibus praeceptoribus, & a-
lumnis ducem, cum sinerent doctissimi viri tempora, & negotia, se olim prae-
buit: qui certe adhuc domi semper sciscitantibus obuius, & promptus doctor iis
scholasticis adolescentibus erit, qui terrae, & sylvarum, quam ciuium Gothano-
rum malent noscere filias. Sane, hoc duce, & doctore, profiteor, singulares plan-
tas me in hoc terrae tractu reperisse, quas alibi non videram, quamuis earum
rerum non incuriosus. Bonum factum, quod non deest eius exemplo, & praece-
pto ad praeclare merendum de Gothanorum studiis egregie institutus praeter
filios, ingeniis, & studiis florentissimos, nobilissimae vxoris frater, ILLVSTRIS
litteratoris, & politici summi filius, nobilissimus medicinae doctor, IACOB-
SIVS: qui cum naturalis scientiae professionem pro honoratioribus, quae a pa-
terna fortuna poterat sperare, ministeriis amplexus est, non denegabit discendi
cupidis, quae ingenii felicitate, & meditandi assiduitate, dudum sibi comparaui
rei naturalis, & medicae singularem peritiam. Nec ipse deesse soleo, quem in

te

ter reliqua officii munia his rebus esse intentum iubet constitutio ERNESTI-
NA, reuocandis alumnis ab otio, nugis, & ludendi consuetudine ad noscenda,
siderum, lapidum, plantarum, & aliarum rerum naturalium nomina, indolem,
vim, & salutares rebus humanis operas mechanicas. Plinium ideo cum Solino
volui his diebus feriatis praeter alia eruditae vetustatis monumenta discentibus
commendare, vt solidior, & vberior illis contingere possit talium rerum notitia,
quam comitando eos per suburbia, campos, syluas adhuc potui suppeditare, &
editum in praediolo meo stabulum cum schemate siderum dudum ad hunc vsum
fabrefacto, ac his otii scholastici diebus rectius adornato, auctoque Doppelmaye-
rianis tabulis, quas artificis non minus, quam auctoris solertia, pictaeque in vacuis
spatiis figurae OBSERVATORIORVM celebriorum, Tychonici, Parisiensis, Heuelia-
ni, Noribergensis, Anglicani, Hafniensis, Cassellani, Berolinensis, cum suae cu-
iusque aetatis notatione commendant, nec non recipiendis rerum naturalium
diuersis speciebus apta tabularia pollicentur in posterum. Interim dum Plinium
exhibeo, deprehendo in eius limine non naturalis solum sapientiae; sed & boni
moris doctorem; certe Graeculae vanitatis osorem singularem eum fuisse, dignum-
que, cuius exemplum, & sanum, quod cadere potuit in diuinae lucis expertem ho-
minem, de re litteraria vniuersa iudicium publice commendetur. Quod facere
tanto minus pigere potuit, quo disertius id autor eruditarum ephemeridum, quae
Histoire des ouurages des sçauants inscribuntur, dudum fecit. Ostendent itaque,
qui dedicandas nouas operas scholasticas susceperunt,

sub exemplo

C. PLINII SECVNDI,

orator primus,

IOANNES RVDOLPHVS SCHMERBAVCH,

GREVSSENSIS,

*rectam institutionem litteratoris, qui solide doctus
velit celebrari:*

alter,

IOANNES SEBASTIANVS RANG,

GOTHANVS,

*cum copiosa doctrina pragmaticam sapientiam
posse coniungi;*

ac

*ac probabilem aeque Vespasianis aulicum, ac magnum
litteratorem fuisse Plinium:*

postremus,
SVEDERVS DIETERICVS SCHERTLING,
MAGDEBVRGENSIS,
*necessarium esse bono, & genuino litteratori Graeculae
vanitatis odium, & fugam.*

Quod dum
cras, hora VII. ante meridiem, in auditorio CLASSIS I,
quisque pro captu suo faciet,
vt sua frequentia, & gratia ne deserant
dicentes,

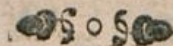
ILLVSTRIS GYMNASII
PATRONOS, ET FAVTORES,

per instituti solennia
ea, qua par est, obseruantia rogat

RECTOR
GOTHOFREDVS VOCKERODT.

PP. GOTHAE, D. XV. SEPT. CIOCCCXX.

ÆRE REYHERIANO.

179 C.8

108

